

پرونده شماره ۶۶

شعبه یک

حکم شماره ۴۶۷-۶۶-۱

IRAN-UNITED STATES CLAIMS TRIBUNAL	دیوان داوری دعاوی ایران - ایالات متحده
FILED	ثبت شد
DATE	31 JAN 1990
	تاریخ ۱۱/۱۱/۱۳۶۸

استنويک کورپوريشن،

استنويک اينترنشنال اينکورپوريتد،
خواهانها،

- و -

دولت جمهوری اسلامی ایران،
بانک مرکزی ایران،

بانک ملت،

بانک تجارت،

خواندگان.

حکمحاضرانآقای رابرت بی. والاس،
وكيل،
از طرف خواهانها:

آقای اندرو بادناروک
آقای چارلز پی. ریول
نمایندگان [خواهانها].

از طرف خوانندگان:
آقای محمد کریم اشراق،
نماینده رابط دولت جمهوری اسلامی ایران،
آقای علی حیرانی نوبری،
معاون نماینده رابط،
دکتر علی اکبر ریاضی،
مشاور حقوقی نماینده رابط،
آقای محمد اسبقی،
دستیار حقوقی نماینده رابط،
آقای محمد علی بهآبادی،
نماینده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
آقای حسینعلی فرزاد،
نماینده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
بانک تجارت، و بانک ملی.

سایر حاضران:
آقای مایکل اف. رابوین،
معاون نماینده رابط ایالات متحده امریکا

الف - جریان رسیدگی

۱ - در ۲۶ آبانماه ۱۳۶۰ [۱۷ نوامبر ۱۹۸۱] خواهانها استنويک کورپوريشن و استنويک اينترنشنال اينكورپوريتد (۱) دادخواستی علیه دولت جمهوری اسلامی ایران ("ایران")، نیروی دریایی ملی ایران ("نیروی دریایی")، نیروی هوایی ملی ایران ("نیروی هوایی")، وزارت جنگ ایران ("وزارت دفاع")، بانک مرکزی ایران ("بانک مرکزی")، بانک ملت (سابقاً بانک بین‌المللی ایران) بانک تجارت (سابقاً "بانک ایرانیان") به ثبت رساندند و (۱) پرداخت وجوهی را که به موجب قراردادهای مختلف خدمات مدیریت و مهندسی، منعقده با نیروی دریایی و نیروی هوایی، حسب ادعا طلبکار بودند، (۲) تبدیل و انتقال وجوه سپرده در حسابهای بانکی در بانک ملت و بانک تجارت، و (۳) جبران هزینه‌های متحمله بابت دایر نگهداشتن دفتر شرکت در تهران از دهم اسفندماه ۱۳۵۷ تا ۲۴ آذرماه ۱۳۵۸ [اول مارس ۱۹۷۹ تا ۱۵ دسامبر ۱۹۷۹] را مطالبه کردند.

۲ - نیروی دریایی و وزارت دفاع بترتیب در تاریخهای ۱۳ خردادماه ۱۳۶۱ [سوم ژوئن ۱۹۸۲] و ۱۹ مهرماه ۱۳۶۱ [۱۱ اکتبر ۱۹۸۲] دفاعیه‌های جداگانه‌ای به ثبت رساندند. دفاعیه نیروی دریایی حاوی یک فقره ادعای متقابل بود. بانک ملت دفاعیه خود را در ۱۳ خردادماه ۱۳۶۱ [سوم ژوئن ۱۹۸۲] به ثبت رساند. در ۱۹ مردادماه ۱۳۶۱ [دهم اوت ۱۹۸۲] بانک مرکزی دفاعیه و بانک تجارت دفاعیه و ادعای متقابل خود را به ثبت رساندند.

۱- که من بعد مجتمعاً "استنويک" نامیده می‌شوند.

۳ - طی دو فقره حکم جزئی مبتنی بر شرایط مرضی الطرفین به شماره‌های ۸۳-۶۶-۱ و ۱۳ آبانماه ۱۳۶۲ [چهارم نوامبر ۱۹۸۳] منتشره در ۴ Iran-U.S. C.T.R. ۲۰ و ۱۰۱-۶۶-۱ مورخ ۲۱ دیماه ۱۳۶۲ [۱۱ ژانویه ۱۹۸۴] منتشره در ۵ Iran-U.S. C.T.R. ۷۶ ، کلیه ادعاهای و ادعاهای متقابل بین استنوبک و وزارت دفاع، نیروی هوایی و نیروی دریائی حل و فصل گردید. بطوریکه در درخواست مشترک برای صدور حکم داوری مبتنی بر شرایط مرضی الطرفین صراحتاً اشعار و در احکام جزئی مبتنی بر شرایط مرضی الطرفین صادره توسط دیوان تائید گردیده، موافقتنامه‌های حل و فصل تائییری بر ادعاهای استنوبک علیه سایر اطراف پرونده ندارد.

۴ - استنوبک ادعاهای خود را علیه دولت جمهوری اسلامی ایران، بانک ملت، بانک تجارت و بانک مرکزی بابت تبدیل و انتقال وجوده بانکی و جبران هزینه‌های متحمله بابت دایر نگاهداشت دفتر شرکت خود در تهران محفوظ داشت. پس از اینکه استنوبک در ۲۴ دیماه ۱۳۶۱ [۱۴ ژانویه ۱۹۸۳] "پاسخ به دفاعیه بانک مرکزی" بانک ملت و بانک تجارت را ثبت نمود، بانک مرکزی لایحه تکمیلی خود را در ۱۸ آذرماه ۱۳۶۴ [نهم دسامبر ۱۹۸۷] به ثبت رسانید.

۵ - پس از تسلیم لوایح دیگر توسط استنوبک و بانکهای خوانده، جلسه استماع پرونده در ۱۱ آبانماه ۱۳۶۷ [دوم نوامبر ۱۹۸۸] تشکیل گردید.

۶ - در جلسه استماع، استنوبک مبلغ ادعای خود بابت هزینه‌های متحمله ادعایی برای دایر نگهداری دفتر خود در تهران را باتوجه به دو مصالحه نامه منعقده در پرونده حاضر، به یک سوم مبلغ ۲۶۲،۱۱۴ دلاری که بدوا از این بابت درخواست کرده بود، کاهش داد.

ب - واقعیات و اظهارات

۷ - اختلافی نیست که استنوبک جمعاً مبلغ ۶۱،۲۴۰،۵۱۰ ریال نزد بانک ملت و بانک تجارت در حسابهای مشروحه زیر سپرده دارد:

<u>ریال</u>	<u>شماره حساب در بانک ملت</u>
۴۲،۳۲۲،۱۶۹	۶۱۵-۱۱-۹۹۹۵ شماره جدید ۲۰۱/۰۱
۳۱۳،۵۸۹	۶۱۵-۱۱-۱۰۰۱ شماره جدید ۲۰۲/۰۹
۱۰۰،۰۰۰	۶۱۵-۱۱-۱۰۱۹ شماره جدید ۲۰۳/۰۶
<u>۱۱۸،۹۴۱</u>	<u>۶۱۵-۱۱-۱۰۰۲۷</u> شماره جدید ۲۰۴/۰۰۳
<u>۴۲،۸۵۴،۶۹۹</u>	
<u>ریال</u>	<u>شماره حساب در بانک تجارت</u>
۱۸،۱۹۶،۴۱۷	۶۰۰۴۳-۱ (۱۶۰۴۰۵۲۵)
۹۶،۹۵۰	۶۰۰۸۲-۲ (۱۶۰۴۰۶۰۶)
۱۹،۲۱۱	۶۰۴۹۱-۷ (۱۶۰۴۱۱۶۵)
<u>۷۳،۲۳۳</u>	<u>۶۰۴۹۳-۳ (۱۶۰۴۱۱۷۳)</u>
<u>۱۸،۳۸۵،۸۱۱</u>	

۸ - استنوبک اظهار می‌کند که این وجوده، پرداختهای موضوع دو فقره قراردادی بودند که با نیروی دریائی در اول فوریه ماه ۱۳۵۶ [۲۱ مارس ۱۹۷۷] ("قرارداد نیروی دریائی") و با دولت شاهنشاهی ایران در اول خردادماه ۱۳۳۷ [۲۲ ژوئن ۱۹۵۸]

(قرارداد نیروی هوایی) منعقد شده بودند. در هر دو قرارداد مقرر شده بود که بخشی از مبلغ قرارداد به دلار امریکا و بخشی دیگر به ریال پرداخت خواهد شد^(۲). استنوبک اظهار می‌دارد که پرداخت‌های ریالی در حسابهای استنوبک در بانک ملت و بانک تجارت تودیع شده بود.

۹ - در اوائل ۱۹۷۹ استنوبک کوشش کرد وجوه ریالی خود را به دلار امریکا تبدیل و به ریگرنشنال بانک در ایالات متحده منتقل کند. بانک ملت و بانک تجارت به استنوبک اطلاع دادند که طبق مقررات ارزی جاری در آن زمان، برای تبدیل و انتقال وجوه مزبور اجازه کمیسیون ارز بانک مرکزی لازم است. پس از وصول اطلاع مزبور، استنوبک در ۱۵ تیرماه ۱۳۵۸ [ششم ژوئیه ۱۹۷۹] نامه‌ای به بانک مرکزی نوشت که بخش ذیربسط آن به شرح زیر است:

استنوبک اینترنشنال اینکورپوریتد وجوهی در حساب بانکی و به صورت اوراق سپرده در بانک ایرانیان و بانک بین‌المللی ایران دارد که متجاوز از ۹۰۰،۰۰۰ دلار ۶۲،۵۴۰،۰۰۰ ریال (می‌شود و توسط نیروی دریایی

برای نمونه رجوع شود به: مواد ۱/۱ ج تا ه قرارداد نیروی دریایی: ۲

۶-(ج) پرداختهای به دلار به حساب شماره ۱-۷۱۶۲۰۰۲ شرکت استنوبک اینترنشنال، ریگرنشنال بانک، واشنگتن دی سی امریکا و پرداختهای به ریال [به] حساب شماره ۶۰۰۴۳ شرکت استنوبک اینترنشنال بانک ایرانیان تهران ایران صورت خواهد گرفت.

۶-۱ (د) این پیمان بر اساس دلار امریکایی منعقد می‌شود و کلیه پرداختها در ازاء خدمات به دلار امریکایی خواهد بود. هر قسمت از صورتحسابها و حواله‌ها که به ریال پرداخت می‌شود به دلار بر اساس نرخ فروش رسمی که در آخرین روز هر دوره محاسباتی جاری است تبدیل خواهد شد.

۶-۱ (ه) وجوه پرداختی برای خدمت در نظر گرفته شده در این قرارداد بصورت ۷۵ درصد دلار امریکا و ۲۵ درصد ریال ایران قابل پرداخت خواهد بود.

ملی ایران و نیروی هوایی ملی ایران بابت خدماتی که استنویک اینترنشنال طبق مفاد قراردادها برای سازمانهای مذکور انجام داده به این شرکت پرداخت شده است.

در نتیجه تغییر رژیم ایران به جمهوری اسلامی از طریق رفراندم مردم ایران و همچنین در نتیجه شرایط ناشی از این تغییر، بابت خدماتی که استنویک در دسامبر ۱۹۷۸ و ژانویه و فوریه و مارس ۱۹۷۹ انجام داده، وجهی به وی پرداخت نشده است. قرارداد استنویک با نیروی دریایی در پایان اسفندماه ۱۳۵۷ [۲۰ مارس ۱۹۷۹] طبق مفاد قرارداد منقضی شد. مبالغی که در حال حاضر استنویک اینترنشنال طبق مفاد قراردادها طلبکار می‌باشد، متجاوز از سه میلیون دلار (-۲۱،۸۰۰،۰۰۰ ریال) است. استنویک در مورد تسویه این پرداختها شکیبایی و تفاهم دارد. به علاوه، استنویک اطمینان دارد که همانطوریکه نمایندگان جمهوری اسلامی و نمایندگان نیروی دریایی اظهار داشته‌اند، جمهوری اسلامی ایران کلیه این مبالغ را به وی پرداخت خواهد کرد. از زمانی که استنویک اینترنشنال آخرین پرداخت خود را وصول کرد، شش ماه گذشته است.

در نتیجه عدم پرداخت تعهدات نیروی دریایی، وضع مالی استنویک اینترنشنال بحرانی شده و استنویک اینک در وضعی است که باید درخواست کند مبلغ ۸۲۵،۰۰۰/- دلار (۵۸،۲۴۵ ریال) از موجودی حسابهای وی در بانک ایرانیان به ریگرنشنال بانک واشنگتن دی سی در ایالات متحده انتقال داده شود. مابقی وجوده موجود در ایران برای نگاهداری دفتر و کارمندان استنویک تا زمانی که جمهوری اسلامی ایران اعلام دارد که آیا مایل است خدمات استنویک اینترنشنال ادامه یابد یا خیر، مورد استفاده قرار خواهد گرفت. انتقال وجوده مزبور ضرورت دارد تا استنویک اینترنشنال بتواند فعالیت خود را در تهران و در ایالات متحده ادامه داده و در وضعی قرار گیرد که در تأمین نیازمندیهای بعدی به جمهوری اسلامی ایران کمک کند.

بر این اساس استنویک احتراماً درخواست می‌کند که کمیسیون ارز، انتقال مبلغ ۸۲۵،۰۰۰/- دلار (۵۸،۲۴۵ ریال) را به نزخ رسمی بانکی تصویب نماید و این وجوده طبق مجوز مندرج در قراردادها توسط تلکس به حساب شماره ۱۶۰۰۲-۱۰۷۱ نیرویک اینترنشنال اینک نزد ریگرنشنال بانک در واشنگتن دی سی انتقال داده شود.

۱۰ - این نامه همراه نامه دیگری (cover letter) مورخ ۱۶ تیرماه ۱۳۵۸ [هفتم ژوئیه ۱۹۷۹] که روی آن قرار گرفته بود ارسال شده بود.

۱۱ - اصل رو نامه (cover letter) با یک یادداشت دستنویس بدون امضا به زبان فارسی به استنويک عودت داده شد. [متن] یادداشت [به فارسی] چنین است:

درصورتیکه در حسابجاری ارزی باشد از طریق بانک خودتان
اقدام نمایید.

درصورتیکه در حسابجاری ریالی باشد نیروی دریایی یا
هوایی باید موافقت خود را اعلام کند.^(۳)

۱۲ - استنويک ادعا می‌کند که گرچه معتقد بود کمیسیون ارز بانک مرکزی می‌بایست از مشتریان استنويک درخواست "مجوز" کند، ولی خود را اسماً طی نامه مورخ سوم مردادماه ۱۳۵۸ [۲۵ ژوئیه ۱۹۷۹] از نیروی دریایی درخواست کرد که اجازه مزبور را صادر نماید و "[متعاقبا]" در نامه مورخ دهم شهریورماه ۱۳۵۸ [اول سپتامبر ۱۹۷۹] خود به نیروی دریایی اطلاعات بیشتری را در مورد منابع تشکیل دهنده وجوهی که تقاضای انتقال آنها را نموده بود، ارائه کرد. حسب ادعا در آن زمان تماس با نیروی هوایی ایران امکان نداشت و استنويک هیچگونه پاسخ یا اطلاعی از نیروی هوایی دریافت نکرد.

۱۳ - استنويک طی تلکسپهایی که در ۱۸ دیماه ۱۳۵۸ [هفتم ژانویه ۱۹۸۰] مخابره

۳- دیوان ترجمه انگلیسی [مذکور در متن انگلیسی راعی] را ترجمه دقیقی از متن اصلی یادداشت فارسی می‌داند. ترجمه خواهانها و خواندگان از بند ۲ یادداشت مزبور اندکی با یکدیگر تفاوت دارد. ولی هر کدام از این ترجمه‌ها که مورد استفاده قرار گیرد، تصمیم دیوان در این پرونده را تغییر نمی‌دهد.

کرد به بانک ملت و بانک تجارت اطلاع داد که "تا این تاریخ" هنوز مجوزی از بانک مرکزی در پاسخ به درخواست مورخ ۱۶ تیرماه ۱۳۵۸ [هفتم ژوئیه ۱۹۷۹] خود دریافت نکرده است.

۱۴- استنویک طی تلکس مورخ ۲۷ اسفندماه ۱۳۵۸ [۱۸ مارس ۱۹۸۰] به بانک ملت، درخواست کرد مانده حسابهای جاری وی تائید گردد و اضافه کرد:

خواهشمند است این تلکس را به عنوان درخواست رسمی ماء
بموجب تلکس تائید شده یا به نحو دیگر، قبول فرموده مانده
فعلي هر يك از حسابهای جاري ما را با نرخ رسمي روز به
دلار تبدیل و به ریگرنشنال بانک واشنگتن انتقال دهید.

۱۵- بانک ملت طی تلکسی در تاریخ ۱۶ فروردین ماه ۱۳۵۹ [پنجم آوریل ۱۹۸۰] تایید کرد که استنویک در چهار حساب بانکی به شماره‌های متفاوت جمعاً مبلغ ۴۲،۸۵۴،۶۹۹/- ریال موجودی دارد ولی توضیح داد که "نظر به محدودیتهایی که بانک مرکزی ایران وضع نموده نمی‌تواند وجهی حواله نماید"

۱۶- استنویک ادعا می‌کند که طی تلکس مورخ ۱۸ فروردین ماه ۱۳۵۹ [هفتم آوریل ۱۹۸۰] درخواست مشابهی برای بانک تجارت فرستاده و اظهار می‌دارد که بانک تجارت هر گز به این تلکس پاسخ نداد.

۱۷- در ۱۱ فروردین ماه ۱۳۶۱ [۳۱ مارس ۱۹۸۲] استنویک چکی به مبلغ ۱۰۰،۰۰۰/- ریال بابت خدمات در وجه حشمت‌الله خیاط زاده عهدی یکی از حسابهای نزد بانک ملت صادر کرد. استنویک ادعا می‌کند که چک به بانک ملت ارائه گردید ولی "به دلیل اینکه موجودی حساب صفر است، برگشت شد". استنویک در همان روز چکی در وجه همان شخص و به همان مبلغ بر عهده بانک تجارت صادر نمود و حسب ادعا "این چک

نیز "به این دلیل که موجودی حساب "صفر" بود برگشت".

۱۸ - استنویک بر اساس این سابقه استدلال می‌کند که برای انتقال وجود حسابها درخواستهای لازم را قبل از ۲۹ دیماه ۱۳۵۹ [۱۹ ژانویه ۱۹۸۱] به عمل آورده است، ولی بانک ملت و بانک تجارت درخواستهای وی را رد کردند. استنویک استدلال می‌کند که بانک ملت و بانک تجارت با رد درخواستهای انتقال وجه، قرارداد سپرده را نقض کرده‌اند، و اظهار می‌دارد که حسابهای بانکی وی در واقع مصادره شده‌اند.

۱۹ - استنویک این موضع را اتخاذ می‌کند که بانک مرکزی وضع نموده مغایر با موافقتنامه صندوق بین‌المللی پول، عهدنامه مودت و روابط اقتصادی و حقوق کنسولی سال ۱۳۳۴ منعقده بین ایران و ایالات متحده و همچنین مغایر با عرف حقوق بین‌المللی است، و استدلال می‌کند که در هر حال وجود مورد اختلاف در این پرونده برای پرداخت "هزینه‌های جاری" بود و ایران حق نداشته نسبت به معاملات جاری محدودیت وضع کند. به علاوه استنویک معتقد است که مقررات موجود مستلزم کسب اجازه از اشخاص ثالث برای تبدیل و انتقال وجود نبوده بانک مرکزی از اختیارات خود در اعمال مقررات ارزی به نحو غیر منطقی یا تبعیض آمیز استفاده کرده است. استنویک استدلال می‌کند که بنا بر این خواندگان به لحاظ ممانعت از تبدیل و انتقال وجود ریالی وی مسئول هستند.

۲۰ - استنویک همچنین استدلال می‌کند که نتیجه مستقیم و بلاواسطه امتناع اشخاصی که از ابتدا در این پرونده خوانده واقع شده بودند از تسویه دیون و ممانعت آنها از خروج وجود ریالی وی این بود که وی مجبور شد حتی بعد از فسخ قراردادهای خود با ارتش، دفتری با تعداد کمی کارمند در تهران دائز نگهدارد زیرا برای ادامه

کوشش‌پایش در وصول اقساط معوقه و ترتیب انتقال وجوه ریالی خود نیاز به کارمند داشته است. حسب ادعا استنویک برای نگهداری دفتر در فاصله بین دهم اسفندماه ۱۳۵۷ تا ۲۴ آذرماه ۱۳۵۸ [اول مارس تا ۱۵ دسامبر ۱۹۷۹] جمعاً مبلغ ۲۶۲،۱۱۴/- دلار هزینه متحمل شده است. با توجه به دو فقره موافقنامه‌های حل و فصل قبلی در این پرونده، استنویک اینک جبران یک سوم این مبلغ را از بانکهای خوانده مطالبه می‌کند.

۲۱ - بطور خلاصه، استنویک درخواست دارد ارزش کامل دلاری وجوه ریالی وی نزد بانکهای ملت و تجارت به نرخ رسمی تبدیل ارز در تاریخ ۱۵ تیرماه ۱۳۵۸ [ششم ژوئیه ۱۹۷۹]، یعنی تاریخی که استنویک از بانک مرکزی درخواست انتقال وجه را نمود، به وی پرداخت شود، که به نرخ تبدیل ۷۰/۴۷۵/- ریال در برابر هر دلار امریکا جمعاً بالغ بر ۸۶۸،۹۶۷/۸۶ دلار می‌شود. به علاوه استنویک یک سوم این مبلغ ۲۶۲،۱۱۴/- دلار، یعنی ۸۷،۳۷۱ دلار، بابت نگهداری دفتر در تهران، به علاوه بیهوده و هزینه‌های داوری مطالبه می‌کند.

۲۲ - خواندگان منکر صلاحیت دیوان نسبت به این دعاوی هستند. اولاً به تابعیت امریکایی خواهانها ایراد می‌گیرند. ثانياً استدلال می‌کنند که این دعاوی ناشی از دیون، قراردادها و سلب مالکیت یا سایر اقدامات موئثر در حقوق مالکیت، مقرر در بند ۱ ماده ۲ بیانیه حل و فصل دعاوی نیست. ثالثاً این موضع را اتخاذ می‌کنند که ادعای انتقال وجوه بانکی در ۲۹ دیماه ۱۳۵۹ [۱۹ ژانویه ۱۹۸۱] پایر جا نبوده است.

۲۳ - خواندگان همچنین به دلایل ماهیتی دعاوی مجبور را قبول ندارند. بانک تجارت به ویژه منکر دریافت تلکس استنویک است که حسب ادعا در ۱۸ فروردین ماه ۱۳۵۹ مخابره شده است. رجوع شود به بند ۱۶ فوق. بانک تجارت در مورد چکی که

استنويك در مارس ۱۹۸۲ صادر کرد، توضیحاً اظهار می‌دارد که "مبلغ مربوط را در حساب بستانکار وقت نگاهداشته بود" زیرا چک بعد از تاریخ اجرای بیانیه‌های الجزایر و ثبت ادعای استنويك در دیوان دریافت شده بود.

۲۴ - بانک ملت به این واقعیت اشاره می‌کند که گواهی عدم پرداختی که استنويك در دیوان به ثبت رسانده به چک شماره ۲۶۰۲۱۳ مربوط می‌باشد که در مارس ۱۹۸۲ عهده بانک تجارت صادر شده بود و ارتباطی با چکی که حسب ادعا عهده بانک ملت صادر شده ندارد و بنا بر این خود را در موقعیتی نمی‌بیند که درباره دلیل عدم پرداخت احتمالی چک اظهار نظر کند.

۲۵ - بانک تجارت و بانک ملت هر دو انکار می‌کنند که حسابهای بانکی مصادره یا توقیف شده‌اند، و استدلال می‌کنند که هر چند محدودیتهای ارزی موجود در ایران، اجازه تبدیل و انتقال وجوده بانکی از ایران را بدون تصویب بانک مرکزی نمی‌داد، ولی این وجوده همیشه به ریال در ایران، در اختیار استنويك بوده است. بانکهای مزبور همچنین معتقدند که نگاهداری حساب و انتقال از حسابهای سپرده به همان ارز موضوع سپرده، از خدمات بانکی است که بانکها انجام می‌دهند و این خدمات طبق مقررات و قوانین انجام می‌شود که در هنگام افتتاح حساب سپرده حاکمیت آنها مورد قبول صاحبان حساب قرار گرفته است. بانکهای مزبور استدلال می‌کنند که تعهدی به تبدیل سپرده‌های ریالی مشتری به دلار - که معامله کامل‌است جدای از این است - و همچنین تعهدی به انتقال وجوده تبدیلی به خارج از کشور نداشته‌اند. بانکها در تائید استدلالات خود، به بخش ۵ شرایط قراردادی سپرده که استنويك امضا کرده، استناد می‌کنند که به موجب آن مقرر شده است که "مانده حساب مشتریان" در مواردی که "مانده حسابهای مشتریان ارز خارجی باشد تابع مقررات جاری ایران و کشور مبدأ ارز" خواهد بود.

۲۶ - موضع کلیه خواندگان این است که مقررات ارزی ایران طبق قوانین بینالمللی معتبر بوده این مقررات به نحو غیر معقول یا تبعیض آمیزی اعمال نشده است و دیوان داوری صلاحیت تصمیم گیری نسبت به ادعاهای مربوط به مطابقت یا مغایرت مقررات بانک مرکزی با الزامات صندوق بینالمللی پول ندارد، زیرا چنین تصمیمی از اختیارات هیئت رئیسه صندوق بینالمللی پول است. خواندگان استدلال میکنند که عمل بانک مرکزی در تقاضای دریافت اطلاع از نیروی دریایی و نیروی هوایی غیر منطقی نبوده، زیرا اطلاع مزبور برای اعمال صحیح اختیارات وی طبق مقررات ارزی ضرورت داشته است. خواندگان به ویژه معتقدند که چون در هر دو قرارداد نیروی دریایی و ارتش صریحاً پرداخت بخشی از مبلغ قرارداد به ریال قید شده، این وجوده قابل انتقال به خارج از ایران نبوده است. بانک مرکزی استدلال میکند که چون استنویک اطلاعات لازم را از مشتریان خود تحصیل ننمود و در اختیار بانک مرکزی نگذارد وی تعهد نداشت انتقال وجوده استنویک را تصویب کند.

۲۷ - خواندگان همچنین ادعای هزینه‌هایی را که خواهانها حسب ادعا برای دایر نگهدارشتن دفتر تهران متهم شده‌اند، قبول ندارند به این دلیل که نگهداری دفتر برای انتقال وجوده بانکی ضرورت نداشته و عدم انتقال وجوده توسط بانکها، علت بلاواسطه تحمل هزینه‌های مزبور توسط استنویک نبوده است.

۲۸ - در جلسه استماع، بانک تجارت اظهار داشت که ادعای متقابل خود علیه استنویک بابت پرداخت اعتبار اسنادی اثکایی شماره ۷۹۰۰۷ صادره توسط ریگرنشنال بانک ایالت متحده برای تضمین ضمانتنامه شماره ۹/۱۷۸ بانک تجارت به مبلغ ۲۵۵،۰۰۰ دلار به نفع وزارت دفاع را محفوظ می‌دارد. بانک تجارت اظهار داشت که پس از مطالبه وزارت دفاع، متعهد بوده وجه ضمانتنامه بانکی را پردازد و نتوانسته است در مقابل اعتبار اسنادی اثکایی از ریگرنشنال بانک وجهی وصول کند زیرا استنویک طبق

مقررات [وضع شده توسط دولت ایالات متحده یک "حساب مسدود" افتتاح کرده بود.

۲۹ - استنویک منکر صلاحیت دیوان نسبت به ادعای متقابل می‌باشد و علاوه بر آن استدلال می‌کند که ادعای متقابل در نتیجه دو فقره موافقتنامه حل و فصل در این پرونده منتفی شده است. استنویک همچنین این موضع را اتخاذ می‌کند که وی خوانده واقعی این ادعای متقابل نمی‌باشد و نهایتاً می‌گوید که ادعای متقابل به دلایل ماهیتی محکوم به رد است.

ج - دلایل حکم

یک - صلاحیت

اول - تابعیت امریکایی خواهانها

۳۰ - خواهانها مدارکی ارائه داده‌اند که الزامات مقرر در دستور مورخ ۲۹ آذرماه ۱۳۶۱ [۲۰ دسامبر ۱۹۸۲] صادره در پرونده شماره ۳۶ فلکسی ون لیسینگ اینکورپوریتد و جمهوری اسلامی ایران، منتشره در ۴۵۵ Iran-U.S. C.T.R. 1، برای اثبات تابعیت شرکت را ایفا می‌کند. بر اساس این مدارک، دیوان قانع شده است که استنویک کورپوریشن و استنویک اینترنشنال اینکورپوریتد، هر دو به مفهوم بند ۱ ماده هفت بیانیه حل و فصل دعاوی، اتباع امریکا هستند.

۲ - بند ۱ ماده دو بیانیه حل و فصل دعاوی

۳۱ - خواندگان استدلال می‌کنند که ادعاهای به دو دلیل حائز شرایط صلاحیتی موضوع بند ۱

ماده دو بیانیه حل و فصل دعاوی نیستند.

۳۲ - اولاً، خواندگان استدلال می‌کنند که ادعای تبدیل و انتقال وجوده بانکی در تاریخ ۲۹ دیماه ۱۳۵۹ [۱۹ ژانویه ۱۹۸۱] پابرجا نبوده زیرا استنویک قبل از آن تاریخ به نحو مقتضی مطالبه انتقال وجوده نکرده است. به دلایل مشروح در بخش مربوط به ماهیت این حکم (رجوع شود به بندهای ۴۰-۴۱ زیر)، دیوان متقادع گردیده که استنویک قبل از ۲۹ دیماه ۱۳۵۹ [۱۹ ژانویه ۱۹۸۱] به نحو مقتضی تقاضای [انتقال] کرده بنا بر این معتقد است که ادعای مربوط به وجوده بانکی در آن تاریخ پابرجا بوده است.

۳۳ - ثانياً، خواندگان این موضع را اتخاذ می‌کنند که ادعای مطروح عليه آنها و دولت جمهوری اسلامی ایران ناشی از "دیون، قراردادها، ... سلب مالکیت یا سایر اقدامات موئثر در حقوق مالکیت" نیست و معتقدند تا آنجا که ادعای عليه بانک مرکزی مطرح است وضع مقررات ارزی ایران در حکم سلب مالکیت از وجوده بانکی مورد بحث نمی‌باشد، و در مورد دعواهای مطروح عليه بانک ملت و بانک تجارت، هیچ قراردادی که آنها را ملزم به فروش ارز و انتقال مبلغ فروخته شده به خارج از ایران کند هرگز وجود نداشته، و چون چنین حقی قبل از نقض ادعایی وظیفه قانونی وجود نداشته، نمی‌توان آن را متأثر از قصور یا مداخله [آنها] دانست.

۳۴ - دیوان به منظور تعیین صلاحیت موضوعی خود نسبت به دعوى فقط نیازمند بررسی نحوه ارائه آن توسط خواهان می‌باشد. اینکه ادعا واجد ماهیت است یا خیر، موضوع جداگانه‌ای است. رجوع شود به: بند ۱۷ حکم شماره ۴۲۳-۱۰۶۴۵-۱ خرداد ۱۳۶۸ [۱۲ ژوئن ۱۹۸۹] صادره در پرونده استیفن جی. شیفلت و جمهوری اسلامی ایران، منتشره در Iran-U.S. C.T.R. . صفحه — ادعاهای استنویک

ضمناً مبتنی بر این اظهار است که بانک ملت و بانک مرکزی قراردادهای سپرده با استنویک را نقض کرده‌اند. استنویک همچنین استدلال می‌کند که دولت جمهوری اسلامی ایران و بانک مرکزی برخلاف قانون در حقوق وی نسبت به تبدیل و انتقال وجهه بانکی مداخله کرده‌اند. چنانچه استنویک در این ادعاهای حاکم شود، لزوماً ثابت کرده است که لطمه وارد بر وی ناشی از نقض قرارداد، سلب مالکیت یا "سایر اقدامات موثر در حقوق مالکیت" بوده است. بنا بر این دیوان مقاعده شده است که نسبت به ادعاهای صلاحیت دارد.

۳ - موافقنامه صندوق بین‌المللی پول

۳۵ - خواندگان همچنین استدلال می‌کنند که دیوان صلاحیت اخذ تصمیم درباره مسایل مربوط به موافقنامه صندوق بین‌المللی پول را ندارد زیرا ماده ۲۹ موافقنامه صندوق بین‌المللی پول، صلاحیت اخذ تصمیم راجع به آن مسایل را منحصراً به صندوق بین‌المللی پول تفویض کرده است. دیوان در این پرونده به موافقنامه صندوق بین‌المللی پول استناد نمی‌کند، بنابراین نیازی ندارد که موضوع صلاحیت اخذ تصمیم راجع به موضوعات ناشی از موافقنامه صندوق بین‌المللی پول را بررسی کند.

دو - ماهیت

۱ - ادعاهای وجوه بانکی

۳۶ - طرفین در اینکه استنوبیک سپرده‌هایی جماعت به مبلغ ۵۱۰،۴۴۰ ریال در بانک ملت و بانک تجارت دارد، اختلافی ندارند. موضوعی که دیوان باید درباره آن تصمیم بگیرد این است که (اولاً) آیا استنوبیک حق داشته این وجوه را به نزخ رسمی به دلار امریکا تبدیل و به امریکا منتقل کند یا خیر و (ثانیاً) آیا هیچیک از خواندگان برخلاف قانون در آن حقوق دخل و تصرف کرده‌اند یا خیر. استدلالات طرفین درباره این موضوعات در بندهای ۱۸-۱۹ و ۲۳-۲۶ فوق مندرج است.

۳۷ - دیوان معتقد است که نیازی ندارد به مسئله اعتبار مقررات ارزی ایران رسیدگی کند مگر اینکه طرفین ثابت کرده باشند که به تعهدات قراردادی خود برای انجام معامله ارزی طبق این مقررات عمل کرده‌اند.

۳۸ - بنابراین دیوان ابتدا به این موضوع می‌پردازد که آیا بانک ملت و بانک تجارت به تعهدات خود طبق قراردادهای سپرده با استنوبیک عمل کرده‌اند یا خیر. دیوان قبلاً نظر داده است که بانکهای مستودع ایرانی موظف بودند به هنگام دریافت درخواست انتقال وجوه از بانک مرکزی کسب اجازه کنند. رجوع شود به ص ۱۴ حکم شماره ۳۵-۲۱۹-۲ مورخ دهم فروردین ماه ۱۳۵۹ [۳۰ مارس ۱۹۸۰] صادره در پرونده بنجا مین ایسایا و بانک ملت، منتشره در 232,239 Iran-U.S. C.T.R. و ص ۵۸ حکم شماره ۱۶۵-۲۲۱ مورخ ۲۷ فروردین ماه ۱۳۶۵ [۱۶ آوریل ۱۹۸۶] صادره در پرونده کامپیوتر ساینسز و دولت جمهوری اسلامی ایران، منتشره در ۱۰ حکم شماره ۳۵ Iran-U.S. C.T.R. 269,302 و بند ۱۱۷۱۳-۱ مورخ ۲۲۳-

۲۷ فوردين ماه ۱۳۶۵ [۱۶ آوريل ۱۹۸۶] صادره در پرونده رانالد استوارت کوهلر و جمهوري اسلامي ايران، منتشره در ۱۰ Iran-U.S. C.T.R. 333,345 هرچند که تبدیل وجهه به ارز و انتقال آنها به خارج از کشور از لحاظ فنی معاملات جدایانه‌ای هستند ولی از لحاظ تعهد بانکهای مستودع برای کسب مجوز لازم از بانک مرکزی دلیلی برای تمايز بین آن دو وجود ندارد. موعد این نظر، بخشنامه شماره ۱۱۶۰۰ مورخ ۱۳ آبانماه ۱۳۵۵ [چهارم نومبر ۱۹۷۶]، بانک مرکزی به بانک بین‌المللی ایران (بانک ملت کوئی) است. طبق این بخشنامه، بانک بین‌المللی ایران "می‌تواند... کماکان نسبت به فروش ارز بازرگانی بابت واردات کالا اقدام نماید". صورت ضمیمه بخشنامه در ردیف ۴ می‌گوید "فروش ارز برای خدمات براساس قراردادهای منعقده بین مؤسسات داخلی و خارجی... (کد ۵۲ خدمات) با تأیید بانک مرکزی [مجاز است]" و همچنین در ردیف ۱۴ می‌گوید "فروش ارز بازرگانی برای مصارفی غیر از موارد مشخص فوق در هر مورد موكول به موافقت قبلی بانک مرکزی ایران خواهد بود." بدینترتیب بخشنامه ۱۱۶۰۰ نشان می‌دهد که تبدیل ریال به دلار امریکا با تصویب بانک مرکزی مجاز بود. این واقعیت که بخشنامه خطاب به بانک ملت بود، نشانه دیگری است بر آن که وظیفه یک بانک بازرگانی در برابر مشتری مقاضی فروش ارز این بود که از بانک مرکزی کسب اجازه کند. طبق سوابقی که در فوق ذکر شد، نظر دیوان این است که بانکهای بازرگانی منکر تعهد تبدیل و انتقال وجه، وظیفه داشته‌اند ثابت کنند که از بانک مرکزی واقعاً کسب اجازه کرده بودند. به نظر دیوان در این پرونده آنها از عهده اثبات انجام این وظیفه بر نیامده‌اند.

۳۹ - گرچه استنويک را عسا، با ارسال نامه مورخ ۱۵ تيرماه ۱۳۵۸ [ششم ژوئيه ۱۹۷۹] خود به بانک مرکزی کوشش کرد اجازه بانک مرکزی را کسب نماید، ولی دیوان معتقد است که این اقدامات رافع تعهد مستقل بانک ملت و بانک تجارت در کسب اجازه از

بانک مرکزی نیست.

۴۰ - به هر تقدیر، استنویک با تلکس مورخ ۲۷ اسفندماه ۱۳۵۸ [۱۸ مارس ۱۹۸۰] خود به بانک ملت، از این بانک رسماً درخواست تبدیل و انتقال وجوه خود را نمود. رجوع شود به بند ۱۴ فوق. بر اساس مدارک موجود و به ویژه "شماره جواب" (answer) روی تلکس، دیوان قانع شده است که بانک تجارت نیز درخواست مشابهی در ۱۸ فروردین ماه ۱۳۵۹ [هفتم آوریل ۱۹۸۰] از استنویک دریافت کرد. این درخواستهای "رسمی" حداقل باعث ایجاد این تعهد برای بانکها شد که طبق قراردادهای سپرده خود با استنویک کلیه اقدامات مقتضی را برای تبدیل و انتقال وجوه معمول دارند. این تعهد، چنانکه در بالا اشاره شد، ازجمله شامل تعهد این بانکها بود که علیرغم کوششها قبلی استنویک دراین مورد، راعساً از بانک مرکزی کسب مجوز نمایند. بانک ملت و بانک تجارت نمی‌باشند صرفاً به این اطلاع اتکا کنند که کوششها استنویک در کسب اجازه از بانک مرکزی با شکست مواجه شده است. به همین گونه، بانکها مجبور صرفاً با استناد به مقررات ارزی ایران، تعهد قراردادی خود را ایفا نکرده‌اند. اجرای این مقررات وظیفه بانک مرکزی است. دیوان لازم نمی‌بیند که به مستله اعتبار مقررات ارزی پردازد، زیرا حتی تحت مقررات ارزی معتبر نیز بانکها مستودع می‌باشند یا ثابت کنند که درخواست اجازه کرده‌اند و بانک مرکزی معامله ارزی را تصویب نکرده است یا حتی اگر درخواست هم می‌کردنند، در هر صورت درخواست آنها طبق مقررات ارزی رد می‌شود. بانک ملت و تجارت چنین چیزی را ثابت نکرده‌اند. بنابراین قصور بانکها مستودع در کسب مجوز، موجب خساراتی شناخته می‌شود که معادل مبلغی است که استنویک در صورت تصویب بانک مرکزی دریافت می‌کرد.

۴۱ - بر این اساس، دیوان معتقد است که بانک ملت و بانک تجارت متعهدند معادل دلاری

وجوه ریالی را با نرخ تبدیل رسمی جاری در زمان پیدایش تعهد پرداخت به استنویک بپردازند. در اوضاع و احوال این پرونده، دیوان معتقد است که برای وصول پاسخ درخواست از بانک مرکزی و انتقال وجوه بیش از دو ماه وقت لازم نبوده است، بنابراین دیوان تاریخهای ۲۸ اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ [۱۸ مه ۱۹۸۰] و ۱۷ خرداد ماه ۱۳۵۹ [هفتم ژوئن ۱۹۸۰] را به ترتیب به عنوان تاریخهایی که بانک ملت و بانک تجارت می‌باشد تبدیل و انتقال وجوه را انجام می‌دادند، تعیین می‌کند. نرخ رسمی تسعیر در آن تاریخها ۷۰/۳۶ ریال (برای هر دلار) بوده است. بنابراین بانک ملت متعهد است مبلغ ۶۰۹،۰۷۷/۵۸ دلار و بانک تجارت مبلغ ۲۶۱،۳۱۰/۵۵ دلار، به علاوه بهره متعلقه به نرخی که طبق معمول این شعبه در صفحات ۳۵-۴۰ حکم شماره ۱۸-۶۴-۱ مورخ ششم تیرماه ۱۳۶۴ [۲۷ ژوئن ۱۹۸۵] صادره در پرونده سیلوانیا تکنیکال سیستمز اینکورپوریتد و دولت جمهوری اسلامی ایران، منتشره در Iran-U.S. C.T.R. 298,320-322 تعیین شده در تاریخهای سررسید مربوطه به استنویک اینترنشنال اینکورپوریتد به عنوان دارنده سپرده‌های بانکی بپردازد.

۴۲ - دعاوی مطروحه علیه بانک مرکزی و دولت جمهوری اسلامی ایران مردود شناخته می‌شوند.

۲ - هزینه نگهداری دفتر تهران

۴۳ - به نظر دیوان استنویک از عهده اثبات این امر برآنیامده که منظورش از دایر نگاهداشت دفتر تهران، تعقیب کوششی‌ای وی در انتقال وجوه از حسابهای بانکی خود در ایران به ایالات متحده بوده است. بر عکس، مدارکی که استنویک تسلیم کرده، حاکی از آن است که دفتر تهران تا ۲۴ آذرماه ۱۳۵۸ [۱۵ دسامبر ۱۹۷۹] دایر نگاهداشته شد به این انتظار که استنویک احتمالاً بتواند قراردادهای تجاری با

ایران را از سر گیرد. بر این اساس دیوان معتقد است که استنویک از عهده اثبات رابطه علیت لازم بین اعمال خواندگان در رابطه با انتقال وجوه بانکی و لزوم حفظ دفتر در ایران برنیامده است. بنابراین ادعای جبران هزینه‌های نگاهداری دفتر ایران رد می‌شود.

۳ - ادعای متقابل بانک تجارت

۴۴ - ادعای متقابل بانک تجارت بابت پرداخت وجه ضمانتنامه شماره ۷۹۰۰۷ صادره توسط ریگزنسنال بانک رد می‌شود. این اعتبار استنادی و ضمانتنامه بانکی مربوطه صادره بانک تجارت به نفع وزارت دفاع، توسط استنویک در رابطه با قراردادش با وزارت دفاع تسلیم شده بود. کلیه ادعاهای متقابل بین استنویک و وزارت دفاع، طی حکم جزئی مبتنی بر شرایط مرضی الطرفین شماره ۶۶-۸۳ مورخ ۱۳ آبانماه ۱۳۶۲ [چهارم نوامبر ۱۹۸۳] فیصله یافت. رجوع شود به: بند ۳ فوق. دیوان معتقد است که طبق موافقتنامه حل و فصل تنظیمی، وزارت دفاع می‌بایست مطالبه وجه ضمانتنامه بانکی را مسترد می‌داشت و بانک تجارت را از تعهد پرداخت آن بری‌الذمه می‌کرد. ولی این موضوع به ارتباط بین وزارت دفاع و بانک تجارت مربوط می‌شود. استنویک در هر حال طبق آن موافقتنامه حل و فصل از هر تعهدی که ضمانتنامه‌های بانکی و اعتبار استنادی مربوطه آن تعهد را تضمین می‌کرد، مبری شده است. بنابراین دیوان معتقد است که ادعای متقابل بانک تجارت در نتیجه مصالحه بین استنویک و وزارت دفاع سالبه به انتقامی موضوع شده است.

۴ - هزینه‌ها

۴۵ - نظر به اینکه استنویک هزینه‌های داوری خود را در رابطه به دعاوی مورد اختلاف

در این پرونده، به اثبات نرسانده است، دیوان مقرر می‌دارد هر یک از طرفین هزینه‌های داوری مربوط به خود را پردازد.

د - حکم

۴۶ - به دلایل پیشگفته،
دیوان به شرح زیر حکم می‌دهد،

۱ - خوانده بانک ملت متعهد است مبلغ شصت و نه هزار و هفتاد و هفت دلار و پنجاه و هشت سنت (۵۸،۰۷۷،۰۹۶ دلار امریکا) به علاوه بهره ساده آن به نرخ ۹/۷۵ درصد در سال (براساس هر سال ۳۶۵ روز) از تاریخ ۲۹ اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ [۱۹۸۰] لغایت تاریخی که کارگزار امانی دستور پرداخت از محل حساب تضمینی را به بانک امین صادر کند، به خواهان استنویک اینترنشنال اینکورپوریتد پردازد.

۲ - خوانده بانک تجارت متعهد است مبلغ دویست و شصت و یک هزار و سیصد و ده دلار و پنجاه و پنج سنت (۵۵،۳۱۰،۲۶۱ دلار امریکا) به علاوه بهره ساده آن به نرخ ۹/۷۵ درصد در سال (براساس هر سال ۳۶۵ روز) از تاریخ ۱۸ خدادادماه ۱۳۵۹ [۱۹۸۰] لغایت تاریخی که کارگزار امانی دستور پرداخت از محل حساب تضمینی را به بانک امین صادر کند به خواهان استنویک اینترنشنال اینکورپوریتد پردازد.

۳ - مابقی ادعاهای رد می‌شوند.

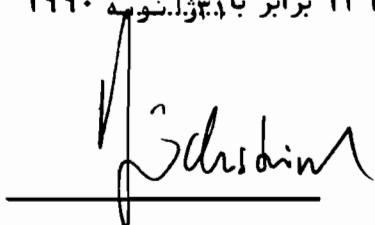
۴ - ادعای متقابل بانک تجارت مردود اعلام می‌گردد.

۵ - هر یک از طرفین باید هزینه‌های داوری مربوط به خود را پردازد.

تعهدات مذبور با پرداخت از محل حساب تضمینی مفتوح به موجب بند ۷ بیانیه مورخ ۲۹ دیماه ۱۳۵۹ [۱۹۸۱ زانویه] دولت جمهوری دمکراتیک و مردمی الجزایر ایفاء خواهد شد.

بدینوسیله حکم حاضر برای ابلاغ به کارگزار امنی، تسلیم ریاست دیوان می‌شود.

لاهه، به تاریخ ۱۰ بهمن ماه ۱۳۶۸ برابر با ۱۴ زانویه ۱۹۹۰

کارل هاینس بوکشتیگل

رئیس شعبه یک

بنام خدا

هوارد آم. هولتزمن

اسdaleh نوری

نظر مخالف